

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ

ERDEM

TÜRK HALK KÜLTÜRÜ ÖZEL SAYISI - III

Cilt 13

Eylül 2001

Sayı 39

CAN OFFSET
ANKARA – 2002

ALANYA YÖRESİNDE, KİLİT-BAĞ-KİTLENMEK-BAĞLANMAK

Dr. Yaşar KALAFAT*

GİRİŞ:

Biz bu bildirimizde, benzerlerinde olduğu gibi Türk halk inançlarında önemli bir yer tutan kilit-bağ bağlantısı üzerinde duracağız. Bu kültür kotu etrafında Türk dünyasını dolaşmaya çalışırken, Alanya halk inançlarında odaklanmaya çalışacağız. Konuya dair derlediğimiz bilgi fişlerinin tümünü bu bildirimize aktarmadık. Alanya'dan yaptığımız tespitleri tamamen bildirimize aktarma cihetine de gitmedik. Keza konuya dair yapılmış başka çalışmaları da uzun boylu zikretme cihetine gitmedik. Zira o takdirde bildiri kitaba dönüşecek ve Alanya halk inançları arka plana itilmiş olacaktı.

Halk inançları için bilindiği gibi muhtelif tanımlar yapılmaktadır. Biz halkın inançları kapsamında olan her muhtevayı halk bilimi anlamında halk inancından sayma eğiliminde değiliz. Sosyete de ruh çağırma seansları yapılıyor, iskambil falına bakılıyor ise, sosyetenin bu uygulamasını halk inancı olarak almalı mıyız? Bu tür uygulamalar halk inançlarının yüksek sosyeteye yansımış biçimleri midir? Halk inançları farklı formlarda toplumun her seviyesinde yaşamaktadırlar, der isek, halk inançları tanımının kapsamını genişletmiş olur muyuz?

Konunun bir diğer önemli boyutu ise, tılsım, cin çarpması konusudur. Bize göre, günümüz semavi dinlerinde din adamı ile büyücü nasıl farklı kimseler ve din ile büyü nasıl değişik disiplinler ise, geçmişte de din ve büyü ayrı statülerde idiler. Ne var ki, geçmişte ve günümüzde din de büyü de sır içeriklidirler. Büyünün dinin kaynaklarından kendince yararlandığı olmuştur. Din adamlarının büyü ile uğraşanları da olmuştur. Her ikisinin de doğa üstü boyutu vardır. Cin ve ruh gibi bazı bahisler, ele alınıp biçimleri farklı da olsa her ikisinde de vardır.

Konumuz büyü ile dinin farklılığını irdelemek değil. Halk inançlarının bizi celbeden tarafı daha ziyade günümüzdeki mevcut halk inançlarından hareketle eski Türk inanç sisteminin sistematüğini kurabilmektir. Başka bir ifade ile Türk

* ASAM Kafkasya Ülkesi Başkanı.

mitolojisini yapılandırma gayretidir. Bu noktada biz, Türklerin ilk dini inançlarının Gök Tengri inancı olduğuna, bu inançtaki din görevlisinin isminin Kam olduğunu, din adamından hareketle bu dinin isimlendirilmesi gerekir ise, Kamizm denilmesi gerektiğine inanıyoruz. Bize göre Şamanizm, bir dinden ziyade büyücülüktür. Rus terminolojisine göre merkezinde Şaman vardı. Kamizm ve şamanizm çağdaşlıklar ve aynı coğrafyayı paylaşıyorlardı. Şamanizm, zaman zaman Kamizm anlamında kullanılarak ve çok kere birbirlerine karıştı. Hocam Harun Güngör'e göre Şamanizm Tengricilik/Gök Tengri İnancı/komizmin yatay boyutudur. Dikey boyutta Tengricilik vardır. Konunun Kırgızistan ve Azerbaycan'daki bir kısım uzmanlarının görüşüne göre, Şamanizm bir din değil, Türklerin dünya görüşüdür.

Bildirimizin giriş bölümünü bu derece geniş tutmamızın amacı, bildiri konumuz olan kilit-kilitlenmek, bağ-bağlanmak konusunun derinliklerinde büyü mü din mi, olduğunu bilerek konuyu işleyebilmek içindir. Eski Türk İnanç Sistematiğinde kişioğlunun, vakit ve demir gibi bazı madenlerin içerdiği bir kuvvenin varlığı bilinmektedir. Ancak bağ-bağlanmak ve kilit-kilitlenmek bu kuvvelerin bir tezahürü mü yoksa büyü müdür?

Büyü "din dışı dua ve hareketlerle ruh üzerinde tesir yapmaktadır. Buna sihir de denir. Bir insanı istenilen şeyi yapmaya etken olan gizli kuvvet, tabiata aykırı haller meydana getiren acayip tesirler demektir. Bunları yapanlara da büyücü denilir" şeklinde tarif edilmektedir.¹

Kilit açmak daha ziyade kismet nasibi kapalı genç kızların kismetlerinin açılması içindir. Bağlamak ve bağı çözmek her yaşta her cisten insan için geçerli olmakla beraber, daha ziyade büyü yapmak veya yapılan büyüyü bozmak içindir. Kismet açmak için yapılan uygulamalar sadece kilit açmak olmadığı gibi, kişiye yapılan büyüler de sadece bağlamakla ilgili değildir.

Bağlamak ve bağlanmak daha ziyade evlilik esnasında genç gelin ve gerdek gecesini damatla ilgili olmakla beraber biz muhtelif bağ çeşitleri üzerinde durmaya çalışacağız.

Trabzon ve çevresinde yedi saç teli bir yeşil ipliğe bağlanır, üç defa bükülerek erkeğin adı yazılır. Bir kağıda saçlar sarılıp bal mumu ile kaplanır. Üç gün beklenir, erkeğin adı 70 kere söylenip evine doğru üflenir. Üç gün beklenir üç gün sonra saçlar, oğlan evinde ocağa yakın bir yere gizlenir. Ocak yanıp, mum ısındıkça oğlanın da yüreği ısınır.² Kismet açmalar daha ziyade şirinlik muskası karakterindedirler.

¹ Prof. Dr. Cemel Anadol, Tarihten Günümüze Kadar Doğu ve Batı Kültürlerinde Halk İnanışları Büyü (sihir-tılsım-cin çarpması) İstanbul, 1997. sh. 11

² İsmet Zeki Eyüpoğlu, Cinsel Büyüler, İstanbul, sh.292

Adana'da bu arada Orta Toroslarda Perşembe akşamı kilit bir genç tarafından kapatılır. Kız bunu yastığının altına koyar. Bu kilit açma günü namazdan ilk çıkana açtırılır. Bu işlem üç Cuma tekrarlanır. Adana'nın bazı yörelerinde açma günü namaza ilk giren kişiye bir kilit verilir. Bu kişi camiye girerken kilidi kapatır. Çıkışta da dualarla açar. Bazen de açma günü namazdan ilk çıkan kişiye kız veya yakını kilidi açtırır. Kilidi dört yol ağzında açanlar da olur. Bazen de göbek üstünde ve kilise de kilit açtırılır.³

Kilit açmada kilit, kızın kısmetini temsil eder Gaziantep'te gelinlik yaşı gelmiş kızın bahtını açmak için, Cuma namazından ilk çıkana kilit açtırılır. Afyon ilinde Cuma selası verilirken evlenemeyen kızlar için, bir kilit kırk defa açılıp kapatılır.⁴ Ayrıca nişan sepeti evlenememiş kızın başı üzerinde açılır. Gerdeğe girenler kapı vurulduğunda, kapıyı açıp kızların ellerine imza atarlar. Karadeniz bölgelerinde kınanın cin türü güçlerden koruyucu olduğuna inanılır. Kına örtüsünü açmak ve örtmek genç kızların kısmetinin açılmasına, gelinin eşine bağlanmasına işaret eder.⁵ Bu son bağlanma şekli sevdalanma anlamındadır. "kırk" bilindiği Türk dini folklorunda kutsal sayılardandır.⁶

Mut köylerinde gelinin babası veya baba yerinde kabul edilen erkek kardeşi gelinin beline bir kırmızı kuşağı üç kere bağlar ve çözer. Üçüncü bağlamada bağlı olarak bırakır. Bu kuşağı gelin üç çocuk sahibi oluncaya kadar saklar.⁷

Gerdek gecesi gelinle güveyin birleşmesini önlemek için yapılan büyüler manilere de yansımıştır.

Oturalım diz dize
Konuşalım biz bize
Biz böyle değildik
Sihir ettiler bize

E Kemençemin Yayı
Gider dolu dolay
Kız seni alamazsam
Nusgalandı golayı

³ Ayşe Boşçetinçelik "Adana Halk Kültüründe Kısmet Açma III. Uluslar arası Çukurova Halk Kültürü Bilgi Şöleni (sempozyumu) Bildiriler, Adana, 1999, sh.166-174

⁴ Nail Tan, "Türkiye'de evlenemeyen kızların kısmetlerini açma pratikleri" Türk Folklor Araştırmaları Yıllığı, 1976, sh. 247-273

⁵ Mehmet Ziya Binler, Türk Dünyasında Evlenme ile İlgili Gelenekler, Ankara 1980 (Gayri Matbaa)

⁶ Yaşar Kalafat "Türk Halk İnançları İtibariyle Doğu Anadolu ve Toroslarda (Kırk) Motifi" Milli Folklor, Yaz, 1994, s.22, sh.15-21

⁷ Uğur Barlas Anadolu Düğünlerinde Büyüsel İnanmalar Karabük 1974, sh. 36, 43

Gız goynunda var nusga
 Fadimem benden usta
 Fadimem ustaluğun
 Beni eyledi hasta⁸

Büyü ve bağlamalar bazen geline, bazen damada ve bazen de her ikisine yapılır. Bazı bağlama örneklerinde damadın kestiği turnak bağ niyetine bir yere gömülür ise damat bağlanır.⁹ Kızın ilk adet kanının bulaştığı çaput alınıp gün doğumunda toprağa kırk parmak derinliğinde gömülür ise, kız evlendiğinde bağlı kalır.¹⁰ Bunun içindir ki, anılan kanın bir yere bulaştırılmadan temizlenmesi gerekir. Bu inanç ve uygulama Konya, Gaziantep, Merzifon, Rize, Adana, Hatay, Mut, Kahraman Maraş'ta olduğu gibi Antalya'da ve Alanya'da da yaşamaktadır.¹¹ Ayrıca gelin atın üzerinde iken gelin atının yularının arasından taş geçirilir veya üzengisinden taş atılır ise, Hakkari, Yozgat, Malatya, Gaziantep ve Karaman'da damadın bağlandığına inanılır.¹² Safranbolu yöresinde gelin attan indirilirken ayağını boşalttığı üzengi, boş bırakılmaz muhakkak bir erkek tarafından doldurulur. Hakkari, Van ve Bitlis'te damadın nikah için vekaleti alınırken yere tükürülür ve bağ niyetine üzerine basılır ise, damadın bağlandığına inanılır.¹³ Hakkari ve Güneydoğu Türkmenlerinde, hoca nikah kıyarken teşi ile bağ niyetine iplik bükülür ise, damadın bağlanacağına inanılır.¹⁴ Antalya, Adana, Hakkari, Kayseri ve G.Antep'te nikahta mendil bükülür ise, bağ olacağına inanılır.¹⁵ Maraş, Adıyaman ve Kayseri'de nikah esnasında gelinin ayakkabısının altına tılsım işareti çizilir ise, kız bağlı kalır ve eşi ile birleşemez. Bu tılsım bir ekmeğin üzerine çizilir ve ekmek nikah sırasında oğlanın köpeğine yedirilir ise, oğlan bağlı kalır. Bu inanç G. Antep'in Barak Oymağında halen yaşamaktadır.¹⁶

İçel ve Antalya'da nikah yapılırken birisi ihlas suresini tersinden-okur ise, güvey bağlı kalır.¹⁷ Hakkari'de damadın bağlanması için at nalına herhangi bir ayet yazılıp suya atılır. Ters, Türk Halk İnançlarında bir koddur.¹⁸

⁸ İsmet Eyüpoğlu, a.g.e. sh. 57

⁹ Mehmet Ziya Binler a.g.e. sh. 57

¹⁰ Uğural Barlas, hakkari ili Evlenme Töre ve Törenleri, Karabük 1975, sh.80

¹¹ Mehmet Ziya Binler a.g.e. sh.45

¹² Uğural Barlas, a.g.e. sh. 45

¹³ Uğural Barlas, Anadolu düğünlerinde Büyüsel inanmalar, sh. 45

¹⁴ Uğural Barlas, Hakkari ili Evlenme Töre ve Törenleri, sh.49

¹⁵ Uğural Barlas Anadolu Düğünlerinde Büyüsel İnanmalar

¹⁶ a.g.e.

¹⁷ Mehmet Ziya binler, a.g.e. sh.54

¹⁸ Yaşar Kalafat "Türk Halk İnançlarında Ters Motifi) Prof. Dr. Abdurrahman Çaycı'ya Armağan, Ankara 1995, sh. 297, 307

Bağ büyüsunü önlemek için de bazı uygulamalar yapılır. Kızlar ilk ay halleri olduktan sonra hamile kalıncaya kadar özel tılsımlarını üzerlerinde saklarlar. Bu uygulama Güneydoğu Anadolu Oymakları, Orta Toroslar ve G. Antepte yapılır.¹⁹ Bağ önlemek için Kütahya, Kahramanmaraş, Gaziantep, Safranbolu, Konya ve Hakkari'de herkes nikah esnasında ellerini dizlerinin üzerine koyar.²⁰ Kars'ta ilaveten parmakların açık tutulmasına özen gösterilir. Anadolu'nun her yerinde olduğu gibi Alanya'da da kadın ve kızlar özel halleri esnasında bereketle ilgili işlere el sürdürmezler. Mesela maya ile ilgili iş yaptırılmazlar.

Açıklamamızın bu bölümü ile ilgili bir ara değerlendirme yapmak gerekir ise; tırnak-büyü ilişkileri bütün Anadolu'da bu arada Orta Toroslarda da yaşamakta olup, kökü Saha Türk inançlarına deyin uzanmaktadır.²¹ Adet kanının çiğnenmeyen ve görünmeyen bir yere temizlenmesi ise, çok önemlidir. Riayet etmeyen bayanın bir şeye uğrayacağına inanılır. Şimdi olduğu, gibi renglilik hali TV. Programlarında anons edilmezdi. Toprağa gömme bir paklama uygulamasıdır. Toprak su gibi temizleyicidir. Teemmüm temiz toprakla yapılır. At bu arada atın üzengi ve gemi de kutsiyet içerir keza, taş kazı taş ta Türk halk inançlarında bir kültür. Kars'ta eskiden oynanan bir çocuk oyununda, etrafına er çizilen çocuk hapis olur ve büyü yapılmış sayılırdı. Bu büyüden korunmak için o esnada yere tükürülürdü.

Dağıstan'da, kırsal kesimde, eski nesilden hanımlar, yürümekte olan bir erkeğin yolunu kesecek şekilde karşıdan karşıya geçmezler. Bu uygunsuzluğa yol açmamak için, kadın kısmı تنها yollardan ve kenardan-kıyından geçmelidir. İnancı vardır. Bir yere gitmek için evinden çıkmış bir hanımın yol bağlamamış olmak için belirli bir yerde uzun süre beklediği olurdu. Bu inancın Anadolu'da soluk izleri vardır. Eskiden iş yerine gitmek için evinden çıkmış iken, yoluna kadın çıktığı için geri dönen erkekler olurdu. Çok kimse iki kadınının arasından geçmez. Aynı isimli/adaş iki şahısın arasından geçenler bir niyet tutarlar.

Bağlı gelin ve damadın bağlarının bozulma yöntemleri de vardır. Güneydoğu Türkmenleri ve Hakkari de bağın bozulması için çiftler Kurt Postu üzerinde birleştirirler. G.Antep, Mardin, Mersin, Siirt, Adana ve Antalya da kız oğlanın oğluna da kızın donunu giyerlerse, bağ çözülmüş olur. Toros Türkmenlerinde bu arada "Alanya ve Antalya'da henüz vurulmuş kurdun soğumamış kanı ile bağlı çiftlerden cinsel organları yıkanır. Gaziantep de, üç gün gün doğmadan palut şekeri yenir"²². Sivas da bağlı çözmek için kilitli ve bağlı olan her şey açılır. Afşarlarda, Orta Toros Türkmenlerinde, Hakkari de erkeğin bağını çözmek için, gelin kendi eli

¹⁹ Uğural Barlas, a.g.e.

²⁰ Mehmet Binler, a.g.e. sh. 54

²¹ Yaşar Kalafat, -Nadya Yuguşeva, "Altay Kamızını'nın Anadolu Türk Halk İnançlarındaki İzleri" Yol, s.2. sh. 98-102

²² Mehmet Binler, a.g.e. Uğural Barlas, a.g.e.

ile erkeğin organına kına yakar. Hakkari de bağı çözmek için gelin ve damat parmaklarını kurt kanına bular ve parmakları ile çarpı işareti yaparlar²³.

Adıyaman, Gaziantep, Konya, Urfa, Safranbolu'da bağı çözmek için yatısı namazından sonra niyetlenip salavat-ı şerif 4444 defa okunup falancanın bağı çözülsün denir ise, bağın çözüleceğine inanılır. Adapazarı, G.Antep ve Urfa'da haşlanmış yumurta üzerine dua yazılıp çiftlere yedirilir ise, bağının çözüleceğine inanılır.

Antalya yöresi ve Anadolu'nun birçok yerinde bağ çözmek için ayrıca çiftler soğuk su ile yıkanılır; eşler birbirlerine çeşitli iplerle bağlanıp sonra çözülürler, gerdek kapısının üzerine kama saplanır, caminin etrafında üç defa dolanılır. Erkek kadını boşar ve tekrar nikahlanır. Kurşun dökülür²⁴. Kurşun dökme işlemi Erzurum da ve Kars'da kilit açma işlemi gibi Cuma selam esnasında kibleye dönülerek evlerde yapılır. Dağıstan da yanılmıyorsam Tabasoranlarda bağı erkeğin çıplak vücudu çok ince bir iplikle sarılır. Bu iplik yakılır.

Büyük çoğunluğu Uğural Barlas, Ö.Z. Eyüpoğlu'na ait olan bu bilgileri biz daha ziyade Mehmet Ziya Binler'in çalışmasından aldık. Kolların göğüste çapraz tutulması Kars ve orta Toroslar da iyi sayılmaz, yetim kalmak veya kısmeti bağlanmakla izah edilir.

İran'da Caferi inançlı Türkler de cenaze evinin bulunduğu sokak trafiğe kapatılır. Bu sokağa "bağlı" denir. Kars'da erkeği vefat eden ailenin evine ocağı söndü anlamında ocağı bağlandı denir. Beddua edilince "ocağı bağlansın" denir. Kuzey Azerbaycan da Nahçıvan'da kapıyı kitleme anlamında "kapıyı bağladın mı" denir. Heyelan sonucu kapanan yollar için "yollar bağlandı" denir. Bağ çözülmesi için yapılan uygulamalardan dikkatimizi en fazla çekenler kurt ile ilgili olanlar oldu. Halk inançlarımızın derinliklerinde güçlü bir kurt kültü vardır.

Tekirdağ yöresinde büyü yaparak sıkıntıya düşürülmek istenen kimselerin üzerine kilit okutularak o kilit kuyuya atılır. Büyünün bozulması için o kilidin, bulunup tekrar okutulması gerektiğine inanılır²⁵.

Çayeli yöresinde gelin ve damadın gerdek gecesi bağlanmaları için, gelinin saçından bir parça alınarak saç değirmen çarkına bağlanması sağlanır; veya gelin veya damadın kedi veya köpek tüyü katılmış yiyecekler yedirilir²⁶.

Artvin yöresinde nikah esnasında hazır bulunanlar dize gelmişlerken kötü niyetli birisinin binanın etrafında büyü niyeti ile kilidi kitlemesi veya bıçağın ağzını

²³ Uğural Barlas, a.g.e.

²⁴ Sedat Veyis Örmek, Türk Halk Bilimi, Ankara, 1977, sh.204-205

²⁵ Erman Artun, Tekirdağ FolklorAraştırmaları, İstanbul, 1978, sh.259

²⁶ Süleyman Kazmaz, Çayeli Geçmiş Günler ve Halk Kültürü, 1994, sh.156

kapaması damadın erkekliğini bağlama anlamına geleceği için, bu tür kimselerin bina etrafında olmamasına dikkat edilir²⁷.

Bu bölümü özetlemek gerekirse, bağlamak cinsi/seksi yaklaşmayı engellemek için yapılan bir kara büyüdür. Çeşitli bağlama türleri vardır. (çalı-çırpı ile, mısır koçanıyla, silahla, kurşunla, bıçakla, çivi ile) aynı zamanda bağ çözme yöntemleri olduğu gibi, bağdan korunma yöntemleri de vardır. Bütün bunları farklı şekilleri ile orta Toroslar da görmektediriz.

Kilit ve anahtar ile ilgili inançlar, annenin ve bebeğin kırk banyosu ile başlar. Bu banyo suyuna kırk taş, kırk tespih tanesi, kırk fasülye atıldığı gibi kırk anahtar da atılır. Bu uygulama kırklamanın bir gereğidir. Anadolu'nun birçok yerinde gördüğümüz bu tatbikatı Alanya da görmektediriz.

Kırk Anahtar özel şifa taslarında da olur. Bunlar "korku taşı" "şifi taşı" "sıtma taşı" olarak bilinirler. Bu taşların üzerinde ve iç kısmında şifa ayetleri olur. Ayrıca iç kısmında toplu halde veya kenarlarına asılı kırk anahtar bulunur. Bu anahtarlar da ya Esma-i Hüsnâ veya ihlas süresi yazılı olur. Çok kere Ocaklarda bulunan bu anahtarlı taşlarla içilen suyun, şifa verdiğine inanılır. "köstek kesme" ayağına basamayan çocukların basmasının kolaylaştırılması için daha ziyade Cuma günleri yapılan, bir bağ kesme uygulamasıdır.

Türbelere adak bezinin bağlanması da özel bir bağ işlemidir, düğümün atılması özeldir. Adaklının dileği yerine gelince, adağını yapıp atılmış bu düğüme çizmesi gerekir.

Kurt Ağzı bağlamak, Kırdâ geceleme zorunda kalmış, yalnız evcil hayvanları, mesela sürüden ayrı düşmüş bir koyunu kurdun yememesi için yapılan bir büyüdür. Bunun için, bir bıçağa özel duaları okunur ve bıçak kapatılır. Böylece kurdun ağzı açılıncaya hiçbir şey yiyemez. Ağzının açılabilmesi için, özel duası okunarak bıçağın tekrar açılması gerekir.

Nazar, bir büyü müdür? Hangi anlamda alınır ise, nazar ile büyü ilişkilendirilebilir. Alanya da nazardan korunmak için, üzerine ayetler okunmuş balmumunu nazarlı şahısa yutturulur. Okunmuş balmumunun diğer kısmı üç bölüme ayrılır biraz uzatılarak aşağı kısımda birleştirilir. Meydana gelen bu haç şeklindeki bal mumu, içinde kor halinde kömür bulunan kül küreğine atılır. Bal mumunun bu örgü işlemi nazara karşı bir korunma şeklidir²⁸.

Kısmet açma kilitleri dana ziyade Ocaklı kadınların evlerinde tekkelerde bulunur. Biz Üsküp Makedonya da Halveti tekkesinde böyle bir kilidi resimledik. Güney Türkistan da Mezar-ı Şerif şehrinde Hz.Ali'nin türbesinde ise, dikine demir

²⁷ Hayrettin Tok demir, Artvin Yöresi Folkloru, Ankara 1993.S4.94

²⁸ Ali Rıza Gönüllü "Alanya'dan Derlenen (Kırklama) Pratikleri" Erciyes Dergisi,s.159,sh.31

çubukların üzerine sıralanmış asma kilitler var. Niyet sahibi halk, bu kilitleri yukarı aşağı oynatıyorlar. Karaçay ve Kırım bölgesinde kilit açma ile ilgili inançlar Anadolu'dakilerden farklı değildirler. Derbent-Dağıstan'daki Kırklar mezarlığında Kısmet Piri diye bilinen halkın çaput bağlayıp mum yaktıkları bir makam var. Kısmeti kesik olanlar makası, kısmeti bağlı olanlar anahtarı ziyaret ediyorlar.

Güney Azerbaycan da bağlanmış damat, bağı açılıncaya kadar 40 gün ıssız yerlerde ve bilhassa mezarlıklarda dolaşır. Ankara Hacı Bayramı da kısmetinin açılması istenilen genç kızın başında kilit açıldığı gibi bir yumak iplik dualar okunarak kelep yapılır.

Yağmur duasına çıkan halk çeşitli uyguymalar yaparken bu arada, ipliğe okuyarak düğüm atar ve okuyarak düğüm açarlar. Alanya da dostumuz Tevfik Hacıhamdioğlu'ndan öğrendiğimize göre, Bağa, gönüllü kilit anlamında bir kelime iken kilit, daha ziyade demircilerin yaptıkları asma kilit anlamındadır. Kısmeti, bahtı kapalı kız, Hıdrellezde deniz kenarına götürülür. Kilit o kızın başında kısmeti için açılır. Bizim tespitlerimiz arasında, Samsun, Ordu ve Trabzon'da Hıdrellez de deniz kenarında kızlar açık bahtlı ve bereketli olmaları için, saç ayığından sağa sola atlatılır ve onların başlarında kilit açılırdı.

Tevfik Hacıhamdioğlu'nun Alanya'dan tespitini yaptığı gül ağacının altında bir gece bırakılmış kilidin evde kalmış kızın başının üzerinde, başı bağlı kadının açması şeklindeki uygulamayı, "biz Kars, Nahçıvan ve Azerbaycan dan tespiti yapmıştık."

Tevfik Hacıhamdioğlu'nun "kapısına kara kilitler takılacağı" tarzındaki eşinin ölmesi ocağının sönmesi anlamındaki kargışı, biz "kapın kitlene "kapın bağlana" şeklinde Azerbaycan Türkleri arasında tespit ettiğimizi Alanya Tünkçe'sindeki Bağa kelimesi kilit anlamına geldiğini belirtmiştik. Böylece bağ-bağlanmak-bağlanmış olmak ile kilit-kitlemek-kitlenmiş olmak arasındaki batını zemindeki anlam ortaklığı anlaşılmış olmaktadır.

Yine Tevfik Hacıhamdioğlu'nun tespitine göre, Alanya yöresindeki yiyecek sandığı ve kilerin anahtarları evin en yaşlı hanımının belindeki kuşağa bağlı olur. Bu uygulama Orta Anadolu ve Karadeniz bölgesinde de böyledir. Bu noktada anahtar hakimiyetin sembolüdür. Gelinlerin kaynanaya tabiliğini anlatır. Anadolu'da beher gelini simgeler farklı renkli üst üste giyilmiş etek, yedek, püşüdek diye bilinen etekleri vardır. Bunların uçlarının katlanmış biçimleri kaynananın gelininden memnuniyetini gösterir. Gelin yeni evinin eşiğinden girince Köroğlu'nun Ayvaz'a yaptığı gibi onu koltuğunu altından geçirir. Bir çok Türk kesiminde yenilen Pehlivan yenenin koltuğunun altından geçer. Bunun anlamı "Yeni katıldığım bu alem de senin hakimiyetini, kabul ettim" demektir. Evin hakimi sahip olduğu anahtarlarla kitli kapı ve kapakları açan kayın validedir.

Dostumuz Ali Rıza Gönüllü konuya dair çalışmalarının arasında şu bilgiler vardır: Kırklanacak şahıs, yol ayırımına getirilir ve başının üzerine elek konur. Eleğin içine ise ayna, tarak, ağzı delik dişi anahtar, makas, bıçak, her birine ihlas süresi okunmuş bir beze bağlı halde kırk taş konur. Eleğin içine vücudu ıslatacak kadar üç defa su dökülür²⁹. Ayrıca Alanya'daki bir diğer kırklama uygulamasın da ise "Kırk anahtarlı hacı tası bulunur. Bir kaba su konur. Hasta üç yol ayırımına getirilir ve başının üstüne bu tas ile üç defa su dökülür"³⁰.

SONUÇ

Damat ve gelini kilitlemek veya bağlamak suretiyle cinsi iktidardan men etmek, bir takım kara güçlerin sevk edilmesi ile yapılmış bir büyüdür. Kara güçlerin def edilmesi ile büyü bozulur. Bu boyutu ile kara iyelerle ilgilidir. Kişinin özel hallerinde müessir olduğuna göre kişi oğlundaki kuvvetlerle de ilgilidir.

Anılan Kara büyü'nün yapılması, bozulması ve ondan konulması ile ilgili uygulamalar, Orta Toroslar da bu arada Alanya yöresinde de görülmektedir. Evvelce, Alanya konulu mistik muhtevalı 7-8 bildiri çalışmamız olmuştu. Bu bildirimizde Alanya halk kültürüne biraz daha fazla hizmet imkanı bulduk. Evvelce, bu konuda; "Efsunlama" "kara iyeler" ve "kara" konularında bildirilerimiz olmuştu. Bu bildiri ile büyü konusuna biraz daha girmiş olduk.

²⁹ Ali Rıza Gönüllü, a.g.e.

³⁰ a.g.e.